

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Θ. ΜΠΕΛΛΟΣ
ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ ΓΙΔΑ
ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Η πρώτη πληροφορία για την ύπαρξη δημοτικού σχολείου στο Γιδά, υπάρχει σε μια αχρονολόγητη επιστολή, (πάντως μετά το 1791) του επισκόπου Καμπανίας Θεοφίλου προς τον επίσκοπο Κίτρους Ζαχαρία, όπου μεταξύ των άλλων γράφει: «*Εις τον Γιδάν έχουσι τινά εντόπιον παιδαγωγούντα τους παίδας και εις άλλα ομοίως οι ιερείς*»¹. Στην επιστολή δεν αναφέρονται άλλες πληροφορίες, για το εάν δηλαδή το σχολείο λειτουργούσε σε δικό του κτίριο ή στο νάρθηκα της εκκλησίας, το όνομα του δάσκαλου ή τον αριθμό των μαθητών. Ήταν η εποχή, που ο επίσκοπος Καμπανίας είχε οργανώσει τα σχολεία της εκκλησιαστικής περιφέρειας του, χωρίς ιδιαίτερες ελλείψεις, τοποθετώντας δασκάλους, κατά προτίμηση ντόπιους, ενώ προσλάμβανε ιερείς κατά το δυνατό μορφωμένους, που εκτελούσαν και τα καθήκοντα του δασκάλου².

Μέχρι το 1870, για τα σχολεία μεριμνούσε η Εκκλησία μαζί με τις κοινοτικές αρχές. Το ελληνικό κράτος τότε, μπροστά στον κίνδυνο της βουλγαρικής διείσδυσης, ανέλαβε την ίδρυση σχολείων στη Μακεδονία και τη Θράκη, τα οποία επιδοτούσε, μέσω του «*Συλλόγου προς διάδοσιν των Ελληνικών γραμμάτων*» και από το 1886 μέσω της «*Επιτροπής προς ενίσχυσιν της Ελληνικής Εκκλησίας και Παιδείας*»³.

Το 1884 έναν αιώνα περίπου μετά την επιστολή Θεοφίλου, ο Γιδάς διατηρούσε «*...από ετών...τακτικόν σχολείον χρησιμεύον ως κέντρον των πέριξ αυτού μικρών χωρίων διατηρούντων μόνον γραμματοδιδασκαλεία*». Το σχολείο ήταν τετρατάξιο και στεγαζόταν σε δυο κτίρια «*...η οροφή εγκυμονούσα ξύλα, λίθους, χώματα κ.λ.π. κινδύνους για τους μαθητάς*». Τη χρονιά εκείνη είχαν εγγραφεί εξήντα πέντε μαθητές, από τους οποίους μόνον

¹ Γεώργιος Α. Στογιόγλου, Ιστορία επισκόπων Μακεδονίας, Θεόφιλος Παπαφίλης, επίσκοπος Καμπανίας, Θεσσαλονίκη 1992 σ. 183.

² Όπ, σσ. 183, 194.

³ Δρ. Τιμόθεος Ι. Τιμοθεάδης, *Η παιδεία στον καζά Γιαννιτών (περιφέρεια Γιαννιτών και Γουμενίσσης) 1870-1912*, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 3.

οι είκοσι έξι έμειναν ως το τέλος. Οι δυο δάσκαλοι Γ. Ραδίτσης και Δ. Οικονόμου⁴ «εις ουδεμίαν σχέσιν και βοήθειαν προς αλλήλους έρχονται»⁵.

Το 1886 η σχολική εφορία του Γιδά απέκτησε τη δική της σφραγίδα, ωοειδούς σχήματος, ενώ στο κέντρο ήταν χαραγμένα τα εξής: «ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΦΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ 1886 ΓΗΔΑ»⁶.

Η πληρωμή του μισθού του δάσκαλου και οι συνδρομές υπέρ των σχολείων από το ελληνικό κράτος, γίνονταν ανά τετραμηνία, με απόδειξη από το ελληνικό Προξενείο Θεσσαλονίκης. Η απόδειξη, ανέφερε το εισπραττόμενο ποσό σε λίρες οθωμανικές, το ονοματεπώνυμο του διδάσκαλου, την υπογραφή των εφόρων, του μουχτάρη, ενώ έφερε τη σφραγίδα της σχολικής εφορίας, του μητροπολίτη Θεσσαλονίκης και ήταν υπογεγραμμένη από τον εκάστοτε Πρόξενο. Σε περίπτωση που οι κάτοικοι ενός χωριού δεν μπορούσαν να καλύψουν εξ ολοκλήρου τα έξοδα του δάσκαλου και της συντήρησης του σχολείου, τότε το ελληνικό κράτος μέσω του συλλόγου που προαναφέρθηκε ενίσχυε οικονομικά τους κατοίκους.

Το 1888 ο επόπτης ιεροκήρυκας της μητρόπολης Θεσσαλονίκης σε περιοδεία του και στα χωριά της επισκοπής Καμπανίας που διατηρούσαν σχολεία, σε επιστολή του προς τον πρόξενο Θεσσαλονίκης Γεώργιο Δοκό, αναφέρει για το Γιδά: «Από το χωρίον Γιδά ο παραιτούμενος διδάσκαλος καλόν να τοποθετηθή αλλαχόσι ως λίαν επωφελής και το επίδομα ν' αφαιρεθή, διότι οι Γιδαίοι, δύνανται, εφ' εαυτών όπως συντηρώση το ίδιον σχολείον»⁷. Ενώ για το Νησί αναφέρει, πως «ελλείψη σχολείου φοιτώσιν ολίγοι παίδες εν τω γραματοδιδασκαλείο της παρακείμενης Μονής». Το 1889 δάσκαλος στο Γιδά ήταν ο Γεώργιος Βλαχογιάννης και ο ετήσιος μισθός του ήταν δεκαοκτώ

⁴ Για τα ονόματα των δασκάλων βλ. επίσης Γιάννης Δ. Μοσχόπουλος, *Ρουμλουκιώτικα σημειώματα 1980-1988*, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 50.

⁵ *Φάρος της Μακεδονίας*, 7 Ιουλίου 1884 αρ. φ. 856.

⁶ Η ύπαρξη της σφραγίδας με τη γραφή ΓΗΔΑΣ (με ήττα) επηρέασε κάποιους δάσκαλους του Γιδά και τη συγκεκριμένη γραφή (με ήττα) την υιοθέτησαν στις επιστολές και έγγραφά τους. Για αυτό το λόγο σε ορισμένα έγγραφα της εποχής εκείνης του αρχείου του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα και αυτού του Υπουργείου Εξωτερικών συναντάμε στην αλληλογραφία εκπαιδευτικών θεμάτων εκτός της καθιερωμένης γραφής Γιδάς με (ι) και σε ορισμένες περιπτώσεις τη γραφή Γιδάς με (η).

⁷ Ιστορικό Αρχείο ΥΠ. ΕΞ. Λ901 ΑΑΚ/Θ, Επιτροπή προς ενίσχυσιν της ελληνικής εκκλησίας και παιδείας, 9 Ιουλίου 1888 αρ. πρ. 499. Τα στοιχεία των συγκεκριμένων εγγράφων, μου τα παραχώρησε ο επί χρόνια ερευνητής του Υπ. ΕΞ. – ιστορικός Γεώργιος Τουσίμης.

λίρες. Την απόδειξη πληρωμής την υπογράφει (θέτει τη σφραγίδα του) ως σχολικός έφορος ο Παναγιώτης Γεωργόπουλος⁸.

Το 1895 το δημοτικό σχολείο του Γιδά είχε εξήντα πέντε μαθητές με ένα δάσκαλο, ενώ τα ετήσια έξοδα συντήρησής του ανέρχονταν σε 690 γαλλικά φράγκα⁹.

Τη σχολική χρονιά 1900-1901 ο σύλλογος για την ενίσχυση της ελληνικής εκκλησίας και παιδείας κατέβαλε ως χορήγημα για το μισθό του δημοδιδασκάλου του Γιδά το ποσό των δεκαεπτά λιρών¹⁰. Το σχολικό έτος 1901-1902 δάσκαλος στο Γιδά, ήταν ο Ζαχαρίας Βασιλείου.

Το Σεπτέμβριο του 1905 και εν όψει της νέας σχολικής χρονιάς, καθυστέρησε για λίγες ημέρες η έναρξη των μαθημάτων λόγω προβλήματος που δημιουργήθηκε στη μισθοδοσία του δασκάλου του Γιδά Δημητρίου Κ. Τσιτσημήτα. Οι κάτοικοι του Γιδά, μέσω της σχολικής εφορίας, δήλωσαν στο δάσκαλο, πως εάν δεν αυξάνονταν το επίδομα που λάμβαναν, για τη συμπλήρωση της ετήσιας μισθοδοσίας του δασκάλου, κατά τέσσερις λίρες, όπως τους υποσχέθηκε ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, τότε δε θα προσλάμβαναν βοηθό διδασκάλου και ότι περισσότερες από οκτώ λίρες δεν μπορούσαν να καταβάλουν για τη μισθοδοσία του δασκάλου¹¹.

Το 1906 το δημοτικό σχολείο συνέχισε να είναι τετρατάξιο με δάσκαλο το Δημήτριο Κ. Τσιτσημήτα έχοντας πενήντα μαθητές από τους οποίους μόνο οι πέντε ήταν κορίτσια. Τα κτίρια του ιδιόρρυθμου σχήματος του 1886, αναφέρονται το 1906 ως «*σχολείον νεόδητον λίθινον*». Στην έκθεση του Δημητρίου Μ. Σάρρου, που ως γενικός επιθεωρητής των ελληνικών σχολείων της Μακεδονίας περιόδευσε και τα χωριά του Ρουμλουκιού γράφει και για το Γιδά μεταξύ των άλλων ενδιαφερόντων στοιχείων και τα εξής: Αναφέρει πως οι κάτοικοι θέλουν να προσθέσουν και δεύτερο διδάσκαλο ή διδασκάλισσα, αλλά δεν μπορούν να καταβάλουν το μισθό του. Κατά την παραμονή του στο Γιδά, διενήργησε ο ίδιος έρανο μεταξύ των κατοίκων. Το ποσό των δέκα

⁸ Αρχείο Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα (ΜΜΑ) Φ 1889/ΑΑΚ/Β.29.

⁹ Στατιστική των ελληνικών σχολείων εν τοις Βιλαετίοις της Θεσσαλονίκης και Βιτωλίων της Μακεδονίας κατά το σχολικόν έτος 1894-1895. Στοιχεία της ανωτέρω στατιστικής που αφορούσαν την παιδεία στα χωριά του Ρουμλουκιού, δημοσίευσε ο γράφων στα *Νέα του Ρουμλουκιού*, 14 Ιουνίου 1995 αρ. φ. 572.

¹⁰ Αρχείο ΜΜΑ, Λ901 ΑΑΚ/Θ, Επιτροπήν προς ενίσχυσιν ελληνικής παιδείας και εκκλησίας αρ. εγ. 664.

¹¹ Ιστορικό Αρχείο ΥΠ. ΕΞ. Φ 1905 10 Εκκλησιαστικά, Εκπαιδευτικά. Τα ανωτέρω στοιχεία μου τα παραχώρησε ο ερευνητής – ιστορικός Δρ. Τιμόθεος Ι. Τιμοθεάδης.

λιρών που συγκεντρώθηκε το παρέδωσε στη σχολική εφορία για να επιδιορθωθεί η αίθουσα διδασκαλίας της διδασκάλισσας, ο διορισμός της οποίας θεωρούσε ότι ήταν αναγκαίος καθότι: *«εν πάσι σχεδόν τοις χωρίοις του Ρουμλουκιού κοράσια δεν φοιτών εις τα σχολεία εν οίς μόνον άρρενες διδάσκουσιν»*. Ο γενικός επιθεωρητής ευελπιστούσε, πως με την προσθήκη της δασκάλας, το σχολείο θα γίνονταν εξατάξιο, ώστε να φοιτούν στις δύο τελευταίες τάξεις μαθητές γειτονικών χωριών τα σχολεία των οποίων ήταν τριτάξια ή τετρατάξια γραμματοδιδασκαλεία *«έχουσι αγραμμάτους και απαιδαγωγήτους ως επί το πολύ ψευδοδιδάσκαλους»*¹².

Στις 28 Σεπτεμβρίου 1906 ο καινούριος δάσκαλος του Γιδά Νικόλαος Γεωργιάδης σε επιστολή του προς τον επιθεωρητή των σχολείων Ευθύμιο Βουντώνα, εκτός των πολύτιμων πληροφοριών για τη γενικότερη κατάσταση στο Γιδά και τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε, αναφέρει σχετικά και για το δημοτικό σχολείο, πως ως εκείνη την ημέρα είχαν εγγραφεί τριανταπέντε μαθητές και ευελπιστούσε να εγγραφούν άλλοι τόσοι. Εκτός των επιδιορθώσεων των αιθουσών ανέμενε και τη νηπιαγωγό, σε αντίθεση με τους κατοίκους του Γιδά που προτιμούσαν *«διδάσκαλον υποβοηθόν και ψάλτην δε τυπικάρην καλόν και ουχί κυρίαν»*¹³.

Την ίδια εποχή, ο Γεώργιος Χατζηκυριακού στην περιοδεία του με το σιδηρόδρομο, αναφέρει και για τα χωριά – σταθμούς που συνάντησε από τη Θεσσαλονίκη ως το Γιδά, ότι *«διατηρούσαι μετά ζήλου σχολείου και εκκλησία»*¹⁴.

Το 1911 και κατά τη διέλευση της αμαξοστοιχίας, που μετέφερε το σουλτάνο Ρεσάτ στο Μοναστήρι, ο συρμός σταμάτησε και στο σιδηροδρομικό σταθμό του Γιδά. Τα παιδιά του δημοτικού σχολείου, κρατώντας τουρκικές σημαιούλες με επικεφαλής το δάσκαλο είχαν παραταχθεί στο χώρο του σταθμού και ζητωκραύγαζαν υπέρ του Σουλτάνου¹⁵.

¹² Στέφανος Ι. Παπαδόπουλος, *Η κατάσταση της παιδείας το 1906 στην ύπαιθρο του καζά Θεσσαλονίκης* (Μία ανέκδοτη έκθεση του Δημητρίου Μ. Σάρρου), Ανάπτυπο εκ του ΙΕ τόμου των Μακεδονικών, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 131.

¹³ Γεωργίου Χ. Χιονίδη, *Η Αλεξάνδρεια (Γιδά-ας) στα 1906*, Λαός 29 Δεκεμβρίου 1981 αρ. φ. 1822.

¹⁴ Γεώργιος Χατζηκυριακού, *Σκέψεις και εντυπώσεις εκ περιοδείας ανά την Μακεδονία 1905, 1906*, Θεσσαλονίκη 1969.

¹⁵ Γιάννης Δ. Μοσχόπουλος, *Ρουμλουκιώτικα σημειώματα 1980-1988*, Θεσσαλονίκη 1989 σ. 52, επ., Δημήτριος, Πανταζόπουλος, *Ο Μακεδονικός Αγώνας στην περιοχή Αλεξάνδρειας, Αλεξάνδρεια, σιδηρόδρομος και πόλη, 1894-1994* σ. 63.

Τα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας τα διδασκόμενα μαθήματα στα δημοτικά σχολεία ήταν τα Θρησκευτικά, Γλωσσικά, Αριθμητική, Γεωμετρία, Ιστορικά, Γεωγραφικά, Φυσική, Φυσική Ιστορία, Λατινικά, Ωδική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Εκκλησιαστική Ιστορία, Τουρκικά και Γαλλικά¹⁶.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς οι μαθητές εξετάζονταν στη διδακτέα ύλη και γίνονταν γυμναστικές επιδείξεις. Στις σχολικές γιορτές προσκαλούσαν και τους Τούρκους, ενώ ορισμένοι από αυτούς έστελναν τα παιδιά τους στο σχολείο¹⁷. Κάθε Κυριακή, με επικεφαλής το δάσκαλο που εκτελούσε και χρέη ψάλτη, τα παιδιά εκκλησιάζονταν και συμμετείχαν στη Θεία Λειτουργία απαγγέλλοντας το σύμβολο της Πίστεως και το «Πάτερ ημών».

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Από το 1912 ως τις παραμονές της γερμανικής κατοχής, το τετρατάξιο δημοτικό, συνέχισε να λειτουργεί στον ίδιο χώρο, ανατολικά της εκκλησίας του Γιδά. Η ομώνυμη Κοινότητα ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητές της, στήριζε τις προσπάθειες της σχολικής εφορίας, ψηφίζοντας διάφορες πιστώσεις για τα σχολεία της περιφέρειάς της. Υπήρξαν και περιπτώσεις, που αναλάμβανε και τα έξοδα σπουδών σε αριστούχους μαθητές από άπορες ή πολύτεχνες οικογένειες για να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Γυμνάσιο (το κοντινότερο βρισκονταν στη Βέροια)¹⁸. Στις 18 Δεκεμβρίου 1937 ο υπουργός και Γενικός Διοικητής Μακεδονίας Γεώργιος Κυρίμης, διόρισε τον πρόεδρο της κοινότητας Γιδά, Θωμά Γκουντάντση, μέλος της σχολικής εφορίας της νυκτερινής σχολής που θα λειτουργούσε στο κτίριο του δημοτικού σχολείου¹⁹. Τη χρονιά εκείνη διευθύντρια του σχολείου ήταν η δασκάλα Αθηνά Πλάδα.

Στις 15 Σεπτεμβρίου 1939 ο πρόεδρος της σχολικής εφορίας με επιστολή του προς την Κοινότητα ζήτησε να παραχωρηθεί προσωρινά στο σχολείο μια αίθουσα του κοινοτικού καταστήματος, όπου συνεδρίαζε το μεταβατικό δικαστήριο της Βέροιας *«ίνα αύτη χρησιμεύση ως αίθουσα διδασκαλίας μέχρις*

¹⁶ Τιμοθεάδη όπ., σ. 41.

¹⁷ Προφορικές αφηγήσεις Αθανασίου Κουκουλούδη ετ. γεν. 1899 και Αντωνίου Γιαννόπουλου ετ. γεν. 1900 κατοίκων Αλεξάνδρειας.

¹⁸ Αρχείο Δήμου Αλεξάνδρειας, (στο εξής Α. Δ. Α.), Α.Δ.Α. έτους 1938, συνεδρίαση της 17^{ης} Φεβρ. 1938 του Κοινοτικού Συμβουλίου του Γιδά, όπου ψήφισε πίστωση 7.000 δρχ. για έξοδα αριστούχου μαθητού ώστε να συνεχίσει τις σπουδές του στο Γυμνάσιο.

¹⁹ Α.Δ.Α. έτους 1937, Γενική Διοίκηση Μακεδονίας προς τον Πρόεδρο της Κοινότητας Γιδά 18 Δεκ. 1937.

επισκευής του κτιρίου»²⁰. Στη συνεδρίαση του κοινοτικού συμβουλίου στις 24 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους η διοικούσα επιτροπή αποφάσισε να μην εγκρίνει την παραχώρηση της αίθουσας, επικαλούμενη λόγους εξυπηρέτησης και διευκόλυνσης των λειτουργιών της Κοινότητας. Παρά την απόρριψη της αίτησης, η Κοινότητα ήταν διατιθεμένη να καταβάλει το αντίτιμο ενοικίου σε οποιοδήποτε άλλο οίκημα, που θα ήταν κατάλληλο για τη στέγαση εβδομήντα μαθητών. Εκτός αυτού ενίσχυσε τη σχολική εφορία με το ποσό των 150.000 δρχ. για την ανέγερση νέου διδακτηρίου²¹.

Από τις αρχές του 1940 στο δημοτικό σχολείο λειτούργησαν και μαθητικά συσσίτια, όπου θα σιτίζονταν «τα πεινασμένα και ασθενικά παιδιά της έδρας της Κοινότητας»²². Ο σταθμός συσσιτίου θα λειτουργούσε από 1^{ης} Νοεμβρίου ως 1^η Σεπτεμβρίου υπό την μέριμνα της σχολικής εφορίας, διαθέτοντας πενήντα μερίδες στους άπορους μαθητές.

Στις 20 Απριλίου 1940 στη συνεδρίαση του κοινοτικού συμβουλίου του Γιδά, εγκρίθηκε η σύσταση ταμείου για την ανέγερση διδακτηρίων. Ενός εξαταξίου στο Γιδά, ενός διτάξιου στο Νεοχώρι και για την αποπεράτωση των ήδη ανεγειρομένων στο Σχοινά και Λιανοβέργι. Για το σκοπό αυτό εγκρίθηκε πίστωση εκατό χιλιάδων δραχμών ως πρώτη επιχορήγηση καθότι «το οίκημα ένθα στεγάζεται το Δημοτικό Σχολείο (σ.σ. του Γιδά) ου μόνον ανεπαρκές και ανθυγιεινόν είναι αλλά και τελείως ακατάλληλον δια διδακτηριακούς σκοπούς»²³.

Τα μαθητικά συσσίτια λειτούργησαν και κατά το πρώτο διάστημα της Κατοχής ως τη στιγμή, που ο γερμανικός στρατός κατοχής επίταξε και το κτίριο του σχολείου. Το δύσκολο χειμώνα του 1941-42 ο διευθυντής του σχολείου Ιωάννης Γαλατάς με επιστολή του προς τον πρόεδρο της Κοινότητας προσπαθούσε να ... εντοπίσει τα τρόφιμα που προορίζονταν για τα μαθητικά συσσίτια, ένα δοχείο ρύζι και 3½ οκάδες ζάχαρη και τα οποία η

²⁰ Α.Δ.Α. σχολική εφορία Γιδά προς τον Πρόεδρο Κοινότητας Γιδά 15 Σεπτεμβρίου 1939 αρ. πρ. 1217.

²¹ Α.Δ.Α. έτους 1939, απόφαση της Διοικούσης την Κοινότητα Γιδά Επιτροπής, 24 Σεπτ. 1939. Τελικά η αίθουσα του κοινοτικού καταστήματος παραχωρήθηκε για λίγο διάστημα στο σχολείο αλλά στις 4 Φεβρουαρίου 1940, η Κοινότητα, μέσω της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας, ζήτησε την εκκένωση της αίθουσας.

²² Α.Δ.Α. έτους 1939, Σχολική Εφορία Γιδά προς Πρόεδρον Κοινότητος Γιδά 15 Σεπτ. 1939 αρ. πρ. 19.

²³ Τα μέλη της διοικητικής επιτροπής του υπό ίδρυση ταμείου, ήταν οι Αντώνιος Ράπτης πρόεδρος, Χρήστος Μακρής αντιπρόεδρος, Κωνσταντίνος Ρούβαλης ταμίας και ως μέλη, οι Ιωάννης Γαλατάς και Γρηγόριος Παπαεμμανουήλ.

προηγούμενη διοίκηση της Κοινότητας δεν τα είχε παραδώσει στο σταθμό του σχολείου²⁴.

Μετά την επίταξη του σχολείου και τη διακοπή των μαθημάτων, ένας δάσκαλος από τη Σίνδο, ο Βασίλειος Θεοδοσιάδης, συγκέντρωσε όσους μαθητές μπορούσαν να αντεπεξέλθουν στις αντίξοες οικονομικές και οικογενειακές συνθήκες της Κατοχής και τους παρέδιδε ιδιωτικά μαθήματα. Η παράδοση των μαθημάτων γίνονταν τους καλοκαιρινούς μήνες, σε υπαίθριο χώρο, στα σκιερά μέρη των σπιτιών του Τσακαγιάννη και του Κ. Κωτούλη.

Το πρόβλημα στην εγκατάσταση των προσφυγικών οικογενειών που από τις περιοχές της Ανατολικής Μακεδονίας ήρθαν και στο Γιδά, ήταν η αιτία ώστε το οίκημα του δημοτικού σχολείου να καταληφθεί από τους πρόσφυγες όπου και διέμεναν. Σε πίνακα που καταγράφονται τα δεκαοκτώ σημεία του Γιδά που εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες, το δημοτικό σχολείο αναφέρεται εγκαταλειμμένο. Ύστερα από απόφαση του υπουργού Γενικού Διοικητή Μακεδονίας, η Διεύθυνση Εποικισμού επέταξε για ένα χρόνο τα σημεία εγκατάστασης των προσφύγων στο Γιδά, μεταξύ αυτών και το εγκαταλειμμένο σχολείο Γιδά (δύο αίθουσες εμβαδού δώδεκα τετ. μέτρων)²⁵.

Στην απόφαση της επίταξης που προέβη η διεύθυνση εποικισμού, ύστερα από πρόταση του προέδρου της κοινότητας Γιδά διαμαρτυρήθηκε ο διευθυντής του σχολείου του Γιδά Ιωάννης Γαλατάς. Όπως αναφέρει, το οίκημα του σχολείου ήταν επιταγμένο από τους Γερμανούς, αλλά μετά την προσωρινή αποχώρησή τους και καθώς το σχολείο παρέμεινε κλειστό η ομώνυμη Κοινότητα το παραχώρησε στις προσφυγικές οικογένειες τη στιγμή που *«το ως άνω οίκημα τυγχάνει λίαν απαραίτητο εις το σχολείον καταλλήλως δε διαρρυθμιζόμενα θέλουσι χρησιμοποιηθεί τα δύο δωμάτια αυτού ως αίθουσες διδασκαλίας, διότι το σχολείον είναι πεντατάξιον με τέσσαρας μόνο αίθουσας»*²⁶. Οι διαμαρτυρίες του διευθυντή του σχολείου είχαν ως αποτέλεσμα, η διεύθυνση εποικισμού να ζητήσει από την κοινότητα Γιδά την άρση της επίταξης του σχολείου παράλληλα με την εξεύρεση άλλου οικήματος

²⁴ Α.Δ.Α. έτους 1941, Δημοτικό Σχολείο Γιδά προς τον Πρόεδρο Κοινότητος Γιδά, 16 Νοεμ. 1941 αρ. πρ. 110.

²⁵ Α.Δ.Α. έτους 1942, Διεύθυνσις Εποικισμού της Γενικής Διοικήσεως Μακεδονίας προς τον Πρόεδρον Κοινότητος Γιδά και Αστυνομικόν Σταθμάρχη Γιδά, 12 Φεβρ. 1942, αρ. πρ. 162 Β/6.

²⁶ Α.Δ.Α. έτους 1942, Επιθεώρησις Δημοτικής Εκπαίδευσης Βέροιας προς την Διεύθυνσιν Εποικισμού της Γεν. Διοικ. Μακεδονίας, 11 Απρ. 1942, αρ. πρ. 485.

για την στέγαση των προσφύγων, ώστε να επαναλειτουργήσουν τα μαθήματα²⁷.

Μετά την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων το κτίριο του εξατάξιου πλέον δημοτικού σχολείου ήταν «*ημικαταστραμμένον...το δε σχολείον ήρξατο λειτουργούν από της 28^{ης} Οκτωβρίου οπότε απεχώρησεν ο εχθρός*»²⁸. Για τη συνέχιση των μαθημάτων, το σχολείο έπρεπε να προμηθευτεί, τριάντα θρανία, τρεις πίνακες, τρεις έδρες, καθώς και εποπτικά όργανα. Το διδακτικό προσωπικό, που βρίσκονταν στο Γιδά σε ολόκληρη τη διάρκεια της Κατοχής, αποτελούνταν από τους Ιωάννη Γαλατά διευθυντή, Αθηνά Πλάδα, Γαλάτεια Ανδρεάδου αποσπασμένη από τη Νάουσα και Ελένη Μάρθα αποσπασμένη από την Έδεσσα.

Το 1945 οι μαθητές που φοιτούσαν ανέρχονταν σε διακόσιους σαράντα, ενώ στα όρια της Κοινότητας δε λειτουργούσε κανένα νηπιαγωγείο. Την ίδια χρονιά, η Κοινότητα έκρινε, πως επιβάλλονταν η ανέγερση ενός νέου διδακτηρίου στο Γιδά για τη στέγαση των υπεράριθμων μαθητών, δαπάνης 5.000.000 δρχ.²⁹. Μέρος της δαπάνης θα διέθετε και η κοινότητα «*ευθύς ... ως ανορθωθή οικονομικώς*».

Προς τα τέλη του 1945 επαναλειτούργησαν τα παιδικά συσσίτια του δημοτικού σχολείου, ενώ ο αριθμός των τριακοσίων απόρων παιδιών που θα σπίζονταν σ' αυτά είναι ενδεικτικός του μεγέθους της οικονομικής καταστροφής που επέφερε η τετράχρονη γερμανική κατοχή. Το λιτό συσσίτιο θα παρείχε στους μαθητές να πρωινό, τσάι ή γάλα, για μεσημβρινό όσπρια ή ζυμαρικά και για εσπερινό ελιές ή μαρμελάδα³⁰.

²⁷ Α.Δ.Α. έτους 1942, Διεύθυνση Εποικισμού της Γ.Δ.Μ. προς τον Πρόεδρο Κοινότητας Γιδά 30 Απρ. 1942, αρ. πρ. 371 Β/6.

²⁸ Α.Δ.Α. έτους 1945, Κοινότητα Γιδά προς τον Έπαρχον Ημαθίας αρ. πρ. 432, ενώ το έγγραφο δε φέρει ημερομηνία.

²⁹ Το 2^ο δημοτικό σχολείο κτίστηκε το 1962 ανατολικά της κωμόπολης της Αλεξάνδρειας. Ήταν εξαθέσιο μονώροφο με έξι αίθουσες διδασκαλίας, ενώ το 1986 προστέθηκαν άλλες έξι αίθουσες. Τη σχολική χρονιά 1962-63 στο 2^ο δημοτικό σχολείο εγγράφηκαν σε όλες τις τάξεις 278 μαθητές και προήχθησαν οι 240. Τα ανωτέρω στοιχεία παραχωρήθηκαν από τον κ. Αστέριο Κάλφα πρώην διευθυντή του 2^{ου} δημοτικού σχολείου Αλεξάνδρειας.

³⁰ Α.Δ.Α. έτους 1945, Πρόγραμμα συσσιτίου απόρων μαθητών του Δημοτικού Σχολείου Γιδά ανερχομένων εις 300, Εν Γιδά τη 6^η Νοεμβρίου 1945.